

1^η Ενότητα: Οι πρώτες μέρες σε ένα νέο σχολείο

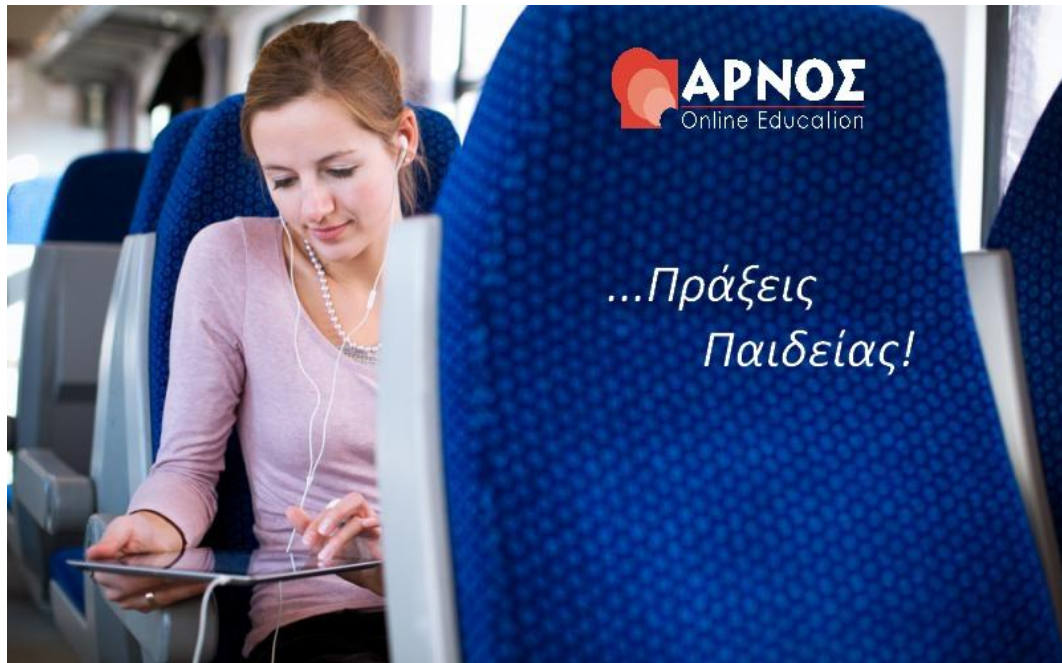
Γλώσσα Α' Γυμνασίου

Απαντήσεις ερωτήσεων σχολικού βιβλίου

σχ. βιβλίο (σ.σ. 10 - 24)

Φροντιστηριακό e-μάθημα

Γυμνάσιο: 9.000 μαθήματα με βίντεο-διδασκαλία

Μελέτη όπου, όποτε και όσο εσύ θες!

Διδάσκουμε μεθοδικά σε βίντεο τη θεωρία του σχολικού βιβλίου και λύνουμε όλες τις ασκήσεις

Δημιουργούμε συνεχώς νέα βίντεο με διδασκαλία για τις εκπαιδευτικές σου απαιτήσεις

Παίζουμε και μαθαίνουμε με on line test αξιολόγησης & SOS διαγωνίσματα προσομοίωσης για τις εξετάσεις

Λύνουμε απορίες ζωντανά on line καθημερινά 3 μ.μ. - 8 μ.μ.

Περιεχόμενα

A. Εισαγωγικά Κείμενα.....	2
B. Επικοινωνία.....	4
Γ. Είδη προτάσεων.....	12
Δ. Λεξιλόγιο.....	21
Ε. Δραστηριότητες Παραγωγής Λόγου.....	22

1η Ενότητα: Οι πρώτες μέρες σ' ένα νέο σχολείο

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Ερωτήσεις κατανόησης

Κείμενο 1 [Πρώτη μέρα στο Γυμνάσιο] σελ. 11

Πώς νιώθει η Άννα, η κύρια ηρωίδα του αποσπάσματος, μόλις μπαίνει για πρώτη φορά στον χώρο του Γυμνασίου; Από πού καταλαβαίνουμε τα συναισθήματά της;

♦ Η Άννα είναι επιτέλους μαθήτρια της Α' Γυμνασίου! Σήμερα είναι η πρώτη της μέρα στο Γυμνάσιο, μια ιδιαίτερα ξεχωριστή μέρα. Στον δρόμο προς το νέο της σχολείο είναι «σοβαρή» και με αυτοπεποίθηση, έτσι όπως πρέπει να είναι ένα γυμνασιοκόριτσο. Διασχίζει τη γειτονιά με γρήγορα και σίγουρα βήματα. Φτάνει στην αυλή του σχολείου, παίρνει βαθιά ανάσα έτοιμη να κάνει το μεγάλο βήμα. Όμως, εκείνη ακριβώς τη στιγμή το θάρρος της την εγκαταλείπει· ξαφνικά νιώθει να βουλιάζει. Κοιτάζει γύρω της, βλέπει τα παιδιά των μεγαλύτερων τάξεων και απελπίζεται. Οι μαθητές της φαίνονται «τεράστιοι» και εκείνη μοιάζει «σαν νάνος». Παρατηρεί ότι είναι ολόκληροι άντρες και γυναίκες, έχουν «αέρα», ενώ η ίδια φαίνεται τόσο μικρή και ασήμαντη, ένα «βλαχαντερό». Διστάζει και νομίζει ότι όλοι την κοροϊδεύουν για το ύψος και τη δελλία της. Αισθάνεται ακόμα πιο μειονεκτικά, κοκκινίζει και αποτραβιέται ντροπιασμένη σε μια άκρη.

♦ Τα συναισθήματα της Άννας τα αντιλαμβανόμαστε από τις εκφράσεις και τις λέξεις που περιγράφουν τις κινήσεις της, αλλά και από την αποτύπωση των σκέψεών της: αρχικά έχει αυτοπεποίθηση, είναι ενθουσιασμένη, βιαστική και ανυπόμονη να φτάσει στο Γυμνάσιο (*Κατηφόρισε σοβαρή, Διέσχισε γρήγορα, Ούτε ματίτσα αριστερά και δεξιά, Με βιαστικό βήμα, πέρασε απέναντι και μπήκε επιτέλους στο δρόμο που βρισκόταν το Γυμνάσιο*), έπειτα από λίγο όμως την κυριεύει αγωνία και άγχος (*Πήρε μια βαθιά ανάσα, Αμέσως όμως ένιωσε να βουλιάζει*), αισθάνεται άσχημα και μειονεκτικά (*Θεέ, πόσο τεράστιοι ήταν όλοι τους! Κι αυτή σαν νάνος, Ολόκληροι άντρες και γυναίκες. Και δες τι αέρα που έχουν όλες ... Εγώ είμαι σαν βλαχαντερό!*), ντρέπεται και, έχοντας εντελώς χάσει το θάρρος της, απομονώνεται στην άκρη (*ζάρωσε στην άκρη*).

Κείμενο 2 [Μιλώ, ζωγραφίζω, γράφω] σελ. 11

1. Ποιοι ήταν οι πρώτοι τρόποι με τους οποίους επικοινωνούσαν οι άνθρωποι;

Όλοι οι ζωντανοί οργανισμοί από την πρώτη στιγμή της εμφάνισής τους στη γη, επινόησαν τρόπους για να επικοινωνούν μεταξύ τους. Όμως, μόνο οι άνθρωποι μπόρεσαν να εξελίξουν ένα τόσο περίπλοκο σύστημα επικοινωνίας όπως είναι η γλώσσα. Πριν όμως κατακτήσουν την ομιλία, οι άνθρωποι επικοινωνούσαν μεταξύ τους με τη γλώσσα του σώματος: χειρονομίες, κινήσεις διαφόρων μελών του σώματος, γκριμάτσες και εκφράσεις του προσώπου με τις οποίες προσπαθούσαν να εκφράσουν τα συναισθήματα και να μεταδώσουν το μήνυμά τους.

2. Πότε και πού εμφανίστηκαν οι πρώτες μορφές γραφής;

Η πρώτη μορφή γραφής ήταν οι απεικονίσεις ανθρώπων, ζώων και διαφόρων καθημερινών και χρηστικών αντικειμένων στα σπήλαια όπου ζούσαν οι προϊστορικοί άνθρωποι. Η γραπτή επικοινωνία του ανθρώπου, λοιπόν, ξεκίνησε με τη **ζωγραφική των σπηλαίων**. Από τα απλά αυτά **εικονογράμματα** ο άνθρωπος θα ανακαλύψει αργότερα τα πιο περίπλοκα **ιδεογράμματα** (που απεικονίζουν αφηρημένες έννοιες) και έπειτα από πολλές απλοποιήσεις **το πρώτο αλφάβητο** γύρω στο 1.000 π. Χ. (φοινικικό αλφάβητο).

3. Γιατί η επινόηση του αλφάβητου θεωρείται επανάσταση στην ιστορία του ανθρώπου;

Η επινόηση του αλφάβητου θεωρείται επανάσταση γιατί άλλαξε τον τρόπο επικοινωνίας του ανθρώπου. Με το αλφάβητο ο άνθρωπος μπορεί να αποτυπώνει τις σκέψεις, να διασώζει πληροφορίες και να καταγράφει τα γεγονότα της εποχής του, να μεταδίδει την πείρα του και να βοηθά στην οργάνωση και την εξέλιξη της κοινωνίας.

Η μελέτη αυτών των πληροφοριών από τους μεταγενέστερους, σε συνδυασμό με τις δικές τους εμπειρίες, ανακαλύψεις και γνώσεις ήταν αυτή που οδήγησε στην εξέλιξη και την πρόοδο του πολιτισμού.

Το αλφάβητο έδωσε τη δυνατότητα στον άνθρωπο να επικοινωνεί μέσω του γραπτού λόγου με πολλούς άλλους ανθρώπους, οι οποίοι μπορεί να βρίσκονται σε μεγάλη χρονική αλλά και τοπική απόσταση μεταξύ τους. Ο άνθρωπος μπορεί πλέον να μεταδίδει τις γνώσεις, τα επιτεύγματα και τις σκέψεις του στις μεταγενέστερες γενιές ακόμα και μετά τον θάνατό του.

Κείμενο 3 [Διάφοροι κώδικες στη ζωή μου] σελ. 12**1. Πόσοι διαφορετικοί κώδικες παρουσιάζονται στο κείμενο 3;**

Στο κείμενο 3 παρουσιάζονται 4 διαφορετικοί κώδικες επικοινωνίας:

- α. ο Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας (σήματα, φωτεινοί σηματοδότες),
- β. ο κώδικας των μαθηματικών (αριθμοί, μαθηματικά σύμβολα),
- γ. ο κώδικας της μουσικής (μουσικές νότες, πεντάγραμμο),
- δ. γλωσσικός κώδικας (αρχαία ελληνική γλώσσα, τόνοι, πνεύματα).

2. Προσπαθήστε να μεταφέρετε στα νέα ελληνικά την παραπάνω φράση του Πλάτωνα.

Η φράση του Πλάτωνα αποδίδεται στα νέα ελληνικά ως εξής: «Και από τη μητέρα και από τον πατέρα και από όλους μαζί τους άλλους προγόνους πιο πολύτιμη, σεβαστή και ιερή είναι η πατρίδα».

B. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ**B1. Παράγοντες της επικοινωνίας**

Ακούω και μιλώ (σελ. 12-13)

1. Εντοπίστε στο κείμενο 1 τα λόγια που λέει ο Γιώργος και τα λόγια που λέει διευθυντής του Γυμνασίου. Σε ποιον απευθύνεται ο Γιώργος και σε ποιον ο Γυμνασιάρχης; Για ποιο θέμα μιλά ο καθένας και με ποιο σκοπό; Πώς αντιδρούν κάθε φορά αυτοί που τους ακούν;**Τα λόγια του Γιώργου:**

«Άννα!», «Τι θες σε τούτο το προαύλιο; [...] Εμείς μένουμε στο κάτω προαύλιο. Δε σ' το 'πανε; Πάμε», «Εφέτος έχει έρθει καινούριος γυμνασιάρχης. Λένε πως είναι πολύ αυστηρός. Στο προηγούμενο Γυμνάσιο που ήταν, λένε, τους είχε κάνει όλους στρατιωτάκια, καθηγητές και μαθητές!».

Τα λόγια του διευθυντή του Γυμνασίου:

«Δε θα ανεχτώ!», «Και τώρα οι μαθητές ν' αρχίσουν ν' αρχίσουν να προχωρούν απ' αριστερά και να μπαίνουν από την κύρια είσοδο στο πάνω προαύλιο. Οι μαθήτριες από δεξιά. Θα μπαίνουν από την πλαϊνή», «Δεν θα ανεχτώ, είπα! Πάραυτα! Από αύριο θα υποστούν κυρώσεις οι μη συμμορφωθέντες!».

- Ο Γιώργος απευθύνεται στην Άννα που είναι συμμαθήτριά του ενώ ο γυμνασιάρχης σε όλους τους μαθητές του σχολείου του.
- Ο Γιώργος επισημαίνει στην Άννα ότι βρίσκεται σε λάθος προαύλιο και στη συνέχεια της δίνει πληροφορίες για τον καινούργιο, αλλά ιδιαίτερα αυστηρό, γυμνασιάρχη του σχολείου.
- Ο Γυμνασιάρχης αντί, όπως συνήθως κάνουν οι διευθυντές, να καλωσορίσει τα παιδιά και να τους ευχηθεί καλή χρονιά, αρχίζει να τους δίνει μια σειρά από οδηγίες με ιδιαίτερα αυστηρό και απειλητικό ύφος. Κύριος στόχος του είναι να επιβάλει από την αρχή της χρονιάς αυστηρή πειθαρχία, ενώ τους πληροφορεί ότι θα υπάρξουν και ποινές για όσους δε συμμορφωθούν.
- Η Άννα παρακολουθεί τα λόγια του Γιώργου και τον ακολουθεί αμίλητη. Η πλειοψηφία όμως των μαθητών –κυρίως των μεγάλων τάξεων– εκφράζουν με στεναγμούς και συνεχόμενες διαμαρτυρίες τη δυσαρέσκειά τους για όσα λέει ο διευθυντής.

2. Στο κείμενο 1 η Άννα και η Αγγέλα δεν καταλαβαίνουν τι λέει ο γυμνασιάρχης. Για ποιο λόγο;

Η Άννα και η Αγγέλα δεν καταλαβαίνουν τι λέει ο γυμνασιάρχης, γιατί εκείνος χρησιμοποιεί τον γλωσσικό κώδικα της καθαρεύουσας, την οποία τα παιδιά δεν έχουν διδαχτεί στο σχολείο. Οι λέξεις και οι φράσεις της καθαρεύουσας που χρησιμοποιεί ο Γυμνασιάρχης είναι: «πάραυτα», «θα υποστούν κυρώσεις» και «οι μη συμμορφωθέντες». Εντυπωσιάζει πάντως γεγονός ότι ο γυμνασιάρχης χρησιμοποιεί αυτές τις λέξεις χωρίς να τον απασχολεί αν τα παιδιά καταλαβαίνουν αυτά που λέει.

3. Ο άνθρωπος –σύμφωνα με το κείμενο 2– από τον λόγο και την παράσταση της εικόνας πέρασε στη γραφή. Σήμερα πώς προτιμά να επικοινωνεί; Σε ποιες περιπτώσεις προτιμά τον λόγο, σε ποιες την εικόνα και σε ποιες τη γραφή;

Η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας στις μέρες μας δίνει τη δυνατότητα στον άνθρωπο να επιλέγει τον τρόπο επικοινωνίας του ανάλογα με αυτό που εξυπηρετεί καλύτερα τις ανάγκες του. Σήμερα, οι άνθρωποι προτιμούν να επικοινωνούν κυρίως μέσω των κινητών τους τηλεφώνων ή των ηλεκτρονικών τους υπολογιστών με e-mail.

♦ Ο άνθρωπος καθημερινά χρησιμοποιεί άλλοτε τον γραπτό, άλλοτε τον προφορικό λόγο και άλλοτε την εικόνα στην εργασία του, στον τρόπο που επιλέγει να ψυχαγωγηθεί, καθώς και στην προσπάθειά του να επικοινωνήσει με τους υπόλοιπους ανθρώπους, να εκφράσει τις σκέψεις, τα συναισθήματα τις απόψεις ακόμα και να κάνει γνωστά τα επιτεύγματά του. Συγκεκριμένα:

Ο **γραπτός λόγος** χρησιμοποιείται σε όλες τις μορφές κειμένων: στην αλληλογραφία, κλασική και ηλεκτρονική, στα γραπτά μηνύματα τόσο στα κινητά τηλέφωνα όσο και στα email, στον Τύπο (εφημερίδες και περιοδικά), στη λογοτεχνία κτλ.

Ο **προφορικός λόγος** χρησιμοποιείται στην ομιλία: τηλεφωνικές συνομιλίες, συνομιλίες μέσω διαδικτύου, απευθείας διάλογος, τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές κτλ.

Η **εικόνα** χρησιμοποιείται στην επικοινωνία μέσω της τηλεόρασης, του διαδικτύου, των περιοδικών, της ζωγραφικής, των κόμικ κτλ.

Βέβαια, υπάρχουν και οι περιπτώσεις που έχουμε **συνδυασμό** διαφορετικών τρόπων επικοινωνίας. Για παράδειγμα, όταν παρακολουθούμε μια ταινία, χρησιμοποιείται και ο λόγος και η εικόνα, ενώ αν πρόκειται για ξένη ταινία με υπότιτλους, έχουμε και την παρουσία του γραπτού λόγου.

4. Δείτε προσεκτικά τα παρακάτω σκίτσα που σχετίζονται με το κείμενο 1.

Βρείτε σε ποιο από τα σκίτσα αυτά ο ομιλητής:

- α. εκφράζει φόβο για κάτι
- β. προτείνει κάτι σε κάποιον άλλο
- γ. απειλεί
- δ. συμφωνεί με μια πρόταση
- ε. ζητά μια πληροφορία.

α → εικόνα 4: Η Άννα εκφράζει φόβο ότι θα αργήσει στο σχολείο.

β → εικόνα 1: Η μαθήτρια αριστερά προτείνει στη συμμαθήτριά του να καθίσουν μαζί.

γ → εικόνα 2: Ο γυμνασιάρχης τονίζει σε απειλητικό τόνο ότι δε θα ανεχτεί.

δ → εικόνα 1: Η μαθήτρια δεξιά συμφωνεί να καθίσει με τη φίλης της.

ε → εικόνα 3: Ο μαθητής δεξιά ρωτάει να μάθει πού είναι το κυλικείο.

Κείμενο 4 [Γράμμα σ' έναν φίλο μου που είναι μακριά] σελ. 13

Ακούω και μιλώ (σελ. 14)

1. Ποιος έχει γράψει αυτή την επιστολή (είναι δηλαδή ο αποστολέας); Σε ποιον την απευθύνει (ποιος είναι ο παραλήπτης);

Ο Αλέξης είναι ο **αποστολέας**, αυτός δηλαδή που γράφει την επιστολή, και μένει στην Αθήνα. Την επιστολή την απευθύνει στον Πωλ, που είναι ο **παραλήπτης** και βρίσκεται στο Παρίσι.

2. Ποια σχέση φαίνεται να έχουν τα δύο πρόσωπα; Από ποια στοιχεία της επιστολής το καταλάβατε;

Όπως φαίνεται από την προσφώνηση στην αρχή της επιστολής «Αγαπητέ μου Πωλ», τα δύο αγόρια είναι καλοί φίλοι. Υπάρχει οικειότητα μεταξύ τους, η οποία επιβεβαιώνεται και από τη χρήση β' ενικού στο γράμμα. Φαίνεται μάλιστα ότι οι γονείς τους είναι οικογενειακοί φίλοι και ότι τα παιδιά πήγαιναν στο ίδιο σχολείο, γιατί ο Αλέξης γράφει για συμμαθητές του αναφέροντας ονόματα και λεπτομέρειες τα οποία απ' ό,τι φαίνεται είναι γνωστά και στον Πωλ. Τέλος, ο χαιρετισμός του Αλέξη στο τέλος του γράμματος δείχνει ότι πραγματικά αγαπά και ενδιαφέρεται και για τον Πωλ και την οικογένειά του, ενώ η προτροπή «μην αργήσεις να μου γράψεις» όχι μόνο δείχνει ότι θα περιμένει με αγωνία γράμμα του, αλλά και ότι έχουν συχνή αλληλογραφία.

3. Για ποιο σκοπό επικοινωνούν με αυτή την επιστολή τα δύο πρόσωπα;

Καθώς η γεωγραφική απόσταση που χωρίζει τους δύο φίλους είναι πολύ μεγάλη, επέλεξαν την αλληλογραφία ως μέσο επικοινωνίας μεταξύ τους. Με την αλληλογραφία τα δύο αγόρια ανταλλάσσουν πληροφορίες και νέα για την καθημερινότητα και τα οικεία τους πρόσωπα, εκφράζουν τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις ιδέες τους. Με τον τρόπο αυτό κρατούν ζωντανή τη φιλία τους και διατηρούν την οικειότητα και την αγάπη μεταξύ τους.

4. Εσείς διατηρείτε αλληλογραφία με φίλους ή φίλες σας που μένουν μακριά, στα ελληνικά ή σε ξένες γλώσσες;

(Η ερώτηση είναι προσωπική. Μπορεί κάποιο παιδί να αναφέρει για παράδειγμα ότι διατηρεί αλληλογραφία με κάποιο παιδί που γνώρισε μέσω ενός εκπαιδευτικού προγράμματος.)

5. Δείτε τα παρακάτω κείμενα και πείτε ποιες διαφορές παρατηρείτε στη μορφή και το ύφος του μηνύματος στις δύο περιπτώσεις. (βλ. σελ. 14)

Στο κείμενο 1 έχουμε έναν προφορικό διάλογο ανάμεσα σε δύο φίλους. Ο λόγος είναι προφορικός γι' αυτό και το ύφος του διαλόγου φανερώνει οικειότητα.

Ο τρόπος επικοινωνίας είναι ο προφορικός λόγος.

Στο δεύτερο σκίτσο υπάρχει το ίδιο μήνυμα σε ένα κινητό τηλέφωνο. Εδώ αν και το μήνυμα που μεταδίδεται είναι το ίδιο, χρησιμοποιούνται μόνο οι απαραίτητες πληροφορίες: η ώρα και ο τόπος συνάντησης. *Ο τρόπος επικοινωνίας είναι ο γραπτός λόγος.*

Διαβάζω και γράφω (σελ. 15)

1. Βρείτε τους πομπούς και τους δέκτες στα κείμενα 1 και 4. Σε ποιες περιπτώσεις η επικοινωνία τους είναι γραπτή και σε ποιες προφορική;

Στο κείμενο 1 η γλωσσική επικοινωνία είναι **προφορική**. Αρχικά, πομπός είναι ο Γιώργος και δέκτης η Άννα. Στη συνέχεια, πομπός είναι ο Γυμνασιάρχης του σχολείου. Στον διάλογο που ακολουθεί ανάμεσα στις δύο συμμαθήτριες πομπός είναι η Αγγέλα και δέκτης η Άννα.

Στο κείμενο 4 η επικοινωνία γίνεται με **γραπτό λόγο** μεταξύ του Αλέξη, ο οποίος είναι ο πομπός, ο αποστολέας της επιστολής, και του Πωλ, που είναι ο δέκτης, ο παραλήπτης της επιστολής.

2. Ποια μέσα χρησιμοποιούνται για την επικοινωνία στο κείμενο 4 και στα σκίτσα που το ακολουθούν;

Στο κείμενο 4, οι δύο φίλοι χρησιμοποιούν την **επιστολή** (γραπτός λόγος) για να επικοινωνήσουν μεταξύ τους.

Στο πρώτο σκίτσο η γλωσσική επικοινωνία είναι **προφορική** (διάλογος πρόσωπο με πρόσωπο), ενώ στο δεύτερο σκίτσο η γλωσσική επικοινωνία είναι **γραπτή** με χρήση κινητού τηλεφώνου (γραπτό μήνυμα).

3. Ταιριάξτε τη λέξη με την εξήγηση: (βλ. σελ. 15)

$\alpha \rightarrow 4, \beta \rightarrow 3, \gamma \rightarrow 1, \delta \rightarrow 5, \varepsilon \rightarrow 2.$

B2. Κώδικες επικοινωνίας

Ακούω και μιλώ (σελ. 15)

1. Πριν από την επινόηση του αλφάβητου (κειμ. 2), τι είδους σύμβολα χρησιμοποιούσαν οι άνθρωποι για να παραστήσουν αντικείμενα και ιδέες;

Ο άνθρωπος πριν από την επινόηση του αλφάβητου, για να παραστήσει αντικείμενα και ιδέες, άρχισε να ζωγραφίζει στα σπήλαια όπου ζούσε (ζωγραφική των σπηλαίων). Δημιουργήθηκε έτσι το **εικονογραφικό σύστημα γραφής**. Αργότερα, ο συνδυασμός δύο εικόνων γέννησε το **ιδεογραφικό σύστημα γραφής** και όταν οι άνθρωποι συνέδεσαν τα σύμβολα με τους ήχους, εμφανίστηκε το **συλλαβικό σύστημα γραφή** (ένα σύμβολο για κάθε δύο ήχους = μία συλλαβή). Από το συλλαβικό σύστημα και με συνεχείς απλοποιήσεις, θα προκύψει τελικά το **αλφαβητικό σύστημα γραφής**.

2. Δείτε το απόσπασμα από την άσκηση Μαθηματικών που σας δόθηκε στο κείμενο 3. Σας είναι κατανοητό; Τι λείπει;

Το απόσπασμα από την άσκηση των Μαθηματικών στο κείμενο 3 περιέχει δεκαδικούς αριθμούς και το σύμβολο της ανισότητας. Όταν συγκριθούν ανά δύο οι δεκαδικοί αυτοί αριθμοί, συμπεραίνουμε ότι ο αριθμός 35,046 είναι μικρότερος από τον αριθμό 60,03 και ότι ο αριθμός 4,567 είναι μεγαλύτερος από τον αριθμό 4,53989. Όλα αυτά βέβαια είναι κατανοητά μόνο αν γνωρίζουμε τους δεκαδικούς αριθμούς και το σύμβολο της ανισότητας. Πρέπει, δηλαδή, να γνωρίζουμε τον **κώδικα των μαθηματικών**.

(απόσπασμα χημείας σελ. 15)

Το απόσπασμα από την άσκηση της Χημείας δεν είναι κατανοητό επειδή οι μαθητές της Α΄ Γυμνασίου δεν έχουν διδαχτεί Χημεία και αγνοούν τον κώδικά της. Ο κώδικας της Χημείας είναι όμως κατανοητός στους μεγαλύτερους μαθητές.

3. Στο κείμενο 3 υπάρχουν δείγματα από διάφορους κώδικες. Ποιοι από αυτούς μας δίνουν οπτικά σήματα και ποιοι ακουστικά;

Οπτικά σήματα: τα σήματα του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας και τα φανάρια, τα σύμβολα στον κώδικα των μαθηματικών, τα σύμβολα στον κώδικα της μουσικής όταν τα διαβάζουμε και τέλος οπτικά σήματα μας δίνει και ο γλωσσικός κώδικας της πρότασης του Πλάτωνα.

Ακουστικά σήματα: μας δίνει ο κώδικας της μουσικής όταν αποκωδικοποιηθεί από κάποιον μουσικό.

4. Γράψτε το μικρό σας όνομα. • Στη συνέχεια συμβουλευτείτε το αλφάβητο της νοηματικής γλώσσας των κωφάλαλων και παραστήστε το με τα κατάλληλα σήματα.

(Κάθε μαθητής αφού γράψει το όνομά του, θα αντικαταστήσει, με τη βοήθεια του πίνακα που υπάρχει στο σχολικό βιβλίο σελ. 16, κάθε γράμμα του ονόματός του με το αντίστοιχο σύμβολο από το αλφάβητο της νοηματικής γλώσσας των κωφάλαλων.)

Ακούω και μιλώ (σελ. 16)

Πριν ξεκινήσετε το πρωί για το σχολείο, καλό είναι να συμβουλευτείτε ένα δελτίο πρόγνωσης του καιρού. Εκτός από τον λόγο, ποια άλλα μέσα χρησιμοποιεί το δελτίο για να δείξει τον καιρό της επόμενης μέρας; (κείμενο 5). Πώς θα ντυθείτε αύριο, αν δείτε ένα τέτοιο δελτίο καιρού;

Το δελτίο για να παρουσιάσει την πρόγνυσή του για τον καιρό της επόμενης μέρας, χρησιμοποιεί εκτός από τον γλωσσικό κώδικα και ένα χάρτη με εικονίδια από τον κώδικα της Μετεωρολογίας. Τα εικονίδια αυτά απεικονίζουν τον καιρό σε κάθε διαμέρισμα της χώρας. Κάτω από τα εικονίδια έχουμε χρήση του κώδικα των Μαθηματικών για την απεικόνιση της διακύμανσης της θερμοκρασίας). Στον πίνακα υπάρχει ακόμα και ένα διάγραμμα με τη μεταβολή στη μέση θερμοκρασία της Αθήνας για ένα διάστημα 5 ημερών.

Βλέποντας ένα τέτοιο δελτίο καιρού σίγουρα θα φορούσα ζεστά ρούχα και πιθανότατα θα έπαιρνα μαζί μου ομπρέλα ή αδιάβροχο.

Διαβάζω και γράφω (σελ. 17)

1. Πόσους κώδικες –εκτός από τον γλωσσικό– μπορείτε να αναφέρετε; Μπορείτε να σκεφτείτε μερικές ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στον γλωσσικό κώδικα και σε άλλα είδη κωδίκων που είδατε ως τώρα;

Άλλοι κώδικες εκτός από τον γλωσσικό:

- Νοηματική γλώσσα
- Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας
- Ο κώδικας των μαθηματικών

- Ο κώδικας της μουσικής
- Τα σήματα Μορς για την επικοινωνία ανάμεσα στα πλοία
- Ο κώδικας του συστήματος Μπράιγ, για τους τυφλούς
- Ο κώδικας της πληροφορικής κ.ά.

Όλοι οι κώδικες που χρησιμοποιεί ο άνθρωπος έχουν δημιουργηθεί για να εξυπηρετούν τις ανάγκες του για επικοινωνία. Όμως ο **γραπτός κώδικας**, γραπτός και προφορικός, είναι ο πιο πλήρης από όλους τους κώδικες και είναι αυτός τον οποίο χρησιμοποιούν και οι περισσότεροι από τους υπόλοιπους, για να επικοινωνήσουν (μεταδώσουν) το μήνυμά τους.

Το κοινό σημείο του με τους υπόλοιπους κώδικες είναι ότι όλοι χρησιμοποιούν σύμβολα (π.χ. γράμματα, αριθμούς, εικονίδια κτλ.) και είναι αναγκαία η γνώση συγκεκριμένων κανόνων για την κατανόηση και την αποκωδικοποίησή τους.

2. Πώς παριστάνεται ο κίνδυνος στα σήματα του ΚΟΚ; Φτιάξτε κι εσείς μια πινακίδα προειδοποίησης για κίνδυνο. Γράψτε «ΠΡΟΣΟΧΗ ΚΙΝΔΥΝΟΣ» και προσθέστε ένα ανάλογο σήμα. Το κείμενο σας είναι πολυτροπικό ή όχι;

Ο κίνδυνος στα σήματα του ΚΟΚ παριστάνεται με ένα κίτρινο τρίγωνο με κόκκινο περίγραμμα στο εσωτερικό του οποίου υπάρχει ένα τεράστιο θαυμαστικό με έντονο μαύρο χρώμα.

Το κείμενό μου θα περιέχει το σήμα του ΚΟΚ που προειδοποιεί για κίνδυνο και θα γράφει από κάτω «ΠΡΟΣΟΧΗ ΚΙΝΔΥΝΟΣ». Θα είναι πολυτροπικό, γιατί συνδυάζει δύο κώδικες: το σκίτσο (κώδικας ζωγραφικής) και τις λέξεις (γραπτός κώδικας).

3. Ποιο από τα κείμενα που έχετε δει ως τώρα (1-5) είναι πολυτροπικά; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.

Θυμάμαι ότι... Πολυτροπικά είναι τα κείμενα που δεν χρησιμοποιούν μόνο τη γλώσσα για να μεταδώσουν το μήνυμά τους αλλά και στοιχεία από άλλους κώδικες.

Πολυτροπικά είναι:

- α) το κείμενο 3 που περιέχει τον ΚΟΚ, τον κώδικα των Μαθηματικών, τον γλωσσικό κώδικα και τον κώδικα της μουσικής.
- β) το κείμενο 5 που χρησιμοποιεί τον γλωσσικό κώδικα, τον κώδικα της Μετεωρολογίας και τον κώδικα των μαθηματικών.

Γ. ΕΙΔΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

Γ1. Είδη προτάσεων ανάλογα με τα **συστατικά** τους

Ακούω και μιλώ (σελ. 17)

1. «Το κουδούνι τού έκοψε την κουβέντα» (κείμεν. 1): Η πρόταση αυτή έχει μόνο τα βασικά συστατικά. Μπορείτε να προσθέσετε κι άλλα στοιχεία, άλλες λέξεις δηλαδή που δίνουν επιπλέον πληροφορίες;

«Το κουδούνι που χτύπησε δυνατά δύο φορές του έκοψε απότομα την κουβέντα με τον φίλο του τον Κώστα».

2. «Με λένε Αγγέλα. Εσένα;»: Βρείτε το απόσπασμα στο κείμενο 1. • Από τη δεύτερη πρόταση λείπουν βασικά συστατικά. Μπορείτε να τη συμπληρώσετε; • Γιατί η συγγραφέας προτίμησε την ελλειπτική μορφή;

«Με λένε Αγγέλα. Εσένα πώς σε λένε;». Η συγγραφέας προτίμησε την ελλειπτική μορφή γιατί αποφεύγοντας την επανάληψη (πώς σε λένε;) προσδίδει ζωντάνια και αμεσότητα στον διάλογο μεταξύ των δύο κοριτσιών.

3. «Η Λίνα ψήλωσε, έγινε σωστή δεσποινίς» (κείμεν. 4): Βρείτε τις δύο προτάσεις του αποσπάσματος. • Από ποια πρόταση μπορείτε να αφαιρέσετε κάποια λέξη και πάλι να έχει ολοκληρωμένο νόημα; • Από ποια πρόταση δεν μπορείτε να αφαιρέσετε τίποτα;

Οι δύο προτάσεις του αποσπάσματος είναι:

α' πρόταση: Η Λίνα ψήλωσε

β' πρόταση: έγινε σωστή δεσποινίς.

Από την πρώτη πρόταση «Η Λίνα ψήλωσε» δεν μπορούμε να αφαιρέσουμε τίποτα γιατί έχει μόνο τους κύριους όρους (ψήλωσε = ρήμα και Η Λίνα = υποκείμενο).

Από τη δεύτερη πρόταση «έγινε σωστή δεσποινίς» μπορούμε να αφαιρέσουμε το επίθετο σωστή. Το επίθετο αυτό δεν αποτελεί βασικό συστατικό της πρότασης και ακόμα και αν το αφαιρέσουμε, η πρόταση εξακολουθεί να έχει ολοκληρωμένο νόημα: «έγινε δεσποινίς».

4. «Χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα καιρού η σημερινή ημέρα». Βρείτε την πρόταση στο κείμενο 5. • Παρατηρήστε ότι της λείπει ένα βασικό συστατικό. • Μπορείτε να το συμπληρώσετε; • Γιατί ο μετεωρολόγος δεν το περιέλαβε στην πρότασή του;

Από την πρόταση αυτή λείπει το ρήμα «θα περάσει» ή «θα κυλήσει». Ο μετεωρολόγος το παραλείπει, γιατί εννοείται εύκολα από τα συμφραζόμενα.

5. Στο μήνυμα στην οθόνη του κινητού τηλεφώνου (σκίτσο 2, σελ. 14), τι είδους πρόταση έχει γραφεί; Γιατί ο πομπός διάλεξε τέτοιου είδους πρόταση; • Εσείς, όταν γράφετε μηνύματα στο κινητό, τι είδους προτάσεις προτιμάτε;

Η πρόταση που έχει γραφεί στην οθόνη του κινητού «Στις 8.00 στο σπίτι σου», είναι ελλειπτική γιατί απουσιάζουν οι κύριοι όροι της, δηλαδή το ρήμα και το υποκείμενο. Ο πομπός ενημερώνει τον δέκτη για την ακριβή ώρα και το μέρος που θα συναντηθούν. Η πρόταση στην ολοκληρωμένη της μορφή έπρεπε να ήταν: «Εγώ θα έρθω στις 8.00 στο σπίτι σου». Όταν γράφουμε μηνύματα στο κινητό, επιλέγουμε κυρίως ελλειπτικές προτάσεις, για να εξοικονομήσουμε χρόνο.

Διαβάζω και γράφω (σελ. 19)

1. Υπογραμμίστε όσο περισσότερες ελλειπτικές προτάσεις μπορείτε στο κείμενο 6. • Στη συνέχεια συμπληρώστε τα στοιχεία που τους λείπουν.

Ελλειπτικές προτάσεις του κειμένου 6 (μέσα στις παρενθέσεις με τα έντονα γράμματα είναι τα στοιχεία που τους λείπουν):

- **(Εγώ)** είμαι μαθητής της Α΄ Γυμνασίου.
- ... απ' ό,τι **(είναι)** στο Δημοτικό σχολείο
- Αφού γευματίσω **(εγώ)**,
- θα ξεκουραστώ **(εγώ)** λίγο
- και αμέσως μετά **(εγώ)** θα αρχίσω το διάβασμα.
- Τι να πρωτοδιαβάσω **(εγώ)** όμως;
- **(Να διαβάσω εγώ)** Μαθηματικά, Αρχαία, Ιστορία, Θρησκευτικά;
- **(Το διάβασμα είναι)** μεγάλος μπελάς!
- Για την Ιστορία **(εγώ)** έχω
- να διαβάσω **(εγώ)** πολλές σελίδες
- στα Μαθηματικά **(εγώ έχω)** να λύσω **(εγώ)** αρκετές ασκήσεις
- στα Αρχαία **(εγώ έχω)** να γράψω εργασία.

- Από τη μια πλευρά **(είναι)** οι εξισώσεις από την άλλη **(υπάρχουν)** ο Οδυσσέας και η Ναυσικά.
- Τι να κάνω **(εγώ)** όμως;
- Βλέπετε **(εσείς)**
- να μάθω **(εγώ)** τουλάχιστον δύο ξένες γλώσσες
- που **(εγώ)** δεν έχω μάθει ακόμη καλά καλά ελληνικά.
- Έτσι... έχω **(εγώ)** καθημερινά
- να διαβάσω **(εγώ)** ... γερμανικά
- Έπειτα, λοιπόν... γυρίζω **(εγώ)** σπίτι
- να συνεχίσω **(εγώ)** ...μαθημάτων
- Ζαλισμένος διαβάζω **(εγώ)**
- Μα επιτέλους, βαρέθηκα **(εγώ)** πια!
- να έχω **(εγώ)** και ελεύθερες ώρες
- Όσο κι αν **(εγώ)** προσπαθώ
- να εξοικονομήσω **(εγώ)**
- δεν τα καταφέρνω **(εγώ)**
- **(Δεν έχω ώρα)** ούτε για παιχνίδι ούτε για ξεκούραση.

- 2. «Σεπτέμβριος, η νέα σχολική χρονιά αρχίζει» (κείμεν. 7): Αν κάποιος συμπλήρωνε το απόσπασμα αυτό με τα στοιχεία που λείπουν, θα έγραφε «Ήρθε ο Σεπτέμβριος και η νέα σχολική χρονιά αρχίζει». Γιατί ο συγγραφέας του άρθρου, όμως, προτίμησε την πρώτη εκδοχή; • Ποια από τις δύο εκδοχές ταιριάζει στο υπόλοιπο κείμενο;**

Ο συγγραφέας προτίμησε την πρώτη εκδοχή δηλαδή την ελλειπτική πρόταση. Η επιλογή αυτή γίνεται επειδή ο ελλειπτικός λόγος ταιριάζει με το υπόλοιπο κείμενο, γραμμένο επίσης σε ελλειπτικό λόγο. Οι μικρές κοφτές προτάσεις προσδίδουν ζωντάνια στο κείμενο και μεταφέρουν στον αναγνώστη με παραστατικό τρόπο τη χαρά, τον ενθουσιασμό αλλά και την αγωνία που έχει κυριεύσει παιδιά και καθηγητές στο ξεκίνημα της νέας σχολικής χρονιάς.

- 3. «8.00 π.μ. ... Συζητήσεις για διακοπές» (κείμεν. 7): Μπορείτε να συμπληρώσετε τις προτάσεις του αποσπάσματος με ρήματα ή άλλα μέρη του λόγου; • Διαβάστε τώρα το απόσπασμα όπως το συμπληρώσατε εσείς. Ποια εκδοχή σας αρέσει πιο πολύ; Αυτή του κειμένου ή η δική σας; • Για ποιους λόγους;**

«Η ώρα είναι 8.00 το πρωί. Φορτώθηκα πάλι αυτό το βάρος στον ώμο – μια τσάντα γεμάτη με αμέτρητα τετράδια. Από τον δρόμο ακούγεται η κόρνα του σχολικού λεωφορείου. "Το σχολικό λεωφορείο ήρθε. Καλύτερα να τρέξεις λίγο μην το χάσεις" ακούω τη μητέρα μου να φωνάζει από την κουζίνα. Στο προαύλιο του σχολείου

συνάντησα τους παλιούς φίλους και τους συμμαθητές μου. Είπαμε τα νέα μας, γελάσαμε με αστεία. Από παντού ακούγονταν συζητήσεις για τις καλοκαιρινές διακοπές».

Μου αρέσει η πρώτη εκδοχή αυτή του σχολικού βιβλίου γιατί ο λόγος του κειμένου είναι πιο ζωηρός και άμεσος, μεταδίδει με παραστατικότητα τα συμβάντα χωρίς να γίνεται κουραστικός. Οι εικόνες εναλλάσσονται γρήγορα και με τον τρόπο αυτό μεταδίδεται ο ενθουσιασμός και η χαρά που επικρατεί στο προαύλιο την πρώτη σχολική μέρα. Αντίθετα, στη δεύτερη εκδοχή του κειμένου η προσθήκη τόσο πολλών λέξεων και λεπτομερειών, το κάνει τόσο αναλυτικό και περιγραφικό με αποτέλεσμα να χάσει την αμεσότητά του και έτσι να αδυνατεί να αποτυπώσει τη χαρά και την αναστάτωση που επικρατεί την πρώτη μέρα της επιστροφής στο σχολείο.

- 4. «Χτυπάει κουδούνι» (κείμεν. 7): Η πρόταση είναι απλή, δηλαδή έχει ένα ολοκληρωμένο νόημα και μόνο τα απαραίτητα συστατικά, τους βασικούς όρους. Μπορείτε να της προσθέσετε κι άλλα στοιχεία, κι άλλους όρους και να τη μετατρέψετε σε πρόταση επαυξημένη;**

«Κάθε πρωί μόλις το ρολόι δείξει 8.00 χτυπάει το κουδούνι του σχολείου».

Γ2. Είδη προτάσεων σημασίες τους και σημεία στίξης

Ακούω και μιλώ (σελ. 19)

- 1. «Εφέτος έχει έρθει... καθηγητές και μαθητές» (κείμεν. 1): Βρείτε σε αυτά τα λόγια του Γιώργου τις πληροφορίες που δίνει στην Άννα.**

Οι πληροφορίες που δίνει ο Γιώργος στην Άννα αφορούν κυρίως στον καινούριο τους Γυμνασιάρχη, ο οποίος έχει τη φήμη του πολύ αυστηρού. Μάλιστα, όπως σημειώνει ο Γιώργος, στο προηγούμενο σχολείο που ήταν είχε επιβάλει αυστηρή πειθαρχία όχι μόνο στους μαθητές αλλά και στους καθηγητές.

- 2. «Κατάλαβες τι είπε... Καθόμαστε μαζί;»: Αναζητήστε το απόσπασμα στο κείμενο • Με ποιες προτάσεις οι δύο συμμαθήτριες ζητούν πληροφορίες η μία από την άλλη;**

Οι δύο συμμαθήτριες ζητούν πληροφορίες η μία από την άλλη χρησιμοποιώντας ερωτηματικές προτάσεις.

Η Άννα ρωτάει την Αγγέλα: *Κατάλαβες τι είπε τώρα;*

Η Αγγέλα ρωτά την Άννα: *(Με λένε Αγγέλα.) Εσένα;*

- 3. Βρείτε στα λόγια του γυμνασιάρχη (κείμεν. 1) τις προτάσεις που χρησιμοποιεί για να ζητήσει από τους μαθητές να κάνουν κάτι.**

Οι προτάσεις που χρησιμοποιεί ο γυμνασιάρχης για να ζητήσει από τους μαθητές να κάνουν κάτι είναι: *«Και τώρα οι μαθητές ν' αρχίσουν να προχωρούν απ' αριστερά και να μπαίνουν από την κύρια είσοδο στο πάνω προαύλιο. Οι μαθήτριες από δεξιά θα μπαίνουν από την πλαϊνή».*

- 4. Ποιες προτάσεις στα κείμενα 6 και 7 εκφράζουν κάποιο έντονο συναίσθημα και έχουν θαυμαστικό στο τέλος;**

Οι προτάσεις που εκφράζουν κάποιο έντονο συναίσθημα είναι:

α) στο κείμενο 6:

- *Μεγάλος μπελάς!*
- *Μα επιτέλους, βαρέθηκα πια!*
- *[Τα μαθήματά μου παρουσιάζουν βέβαια ενδιαφέρον] αλλά έλα που πρέπει να έχω και ελεύθερες ώρες για παιχνίδι και ξεκούραση!*

β) στο κείμενο 7:

- *Κόρνα!*
- *«Το λεωφορείο! Τρέχα!»*
- *«Ντριιν !»*
- *Νέο σχολικό έτος!*
- *Καλή χρονιά!*

Διαβάζω και γράφω (σελ. 20)

- 1. Δείτε στο κείμενο 2 την παράγραφο με τίτλο «Η επανάσταση του αλφάβητου»: Οι προτάσεις που περιέχει είναι αποφαντικές, ερωτηματικές, προστακτικές ή επιφωνηματικές; Γιατί;**

Στην παράγραφο του κειμένου 2 με τίτλο «Η επανάσταση του αλφάβητου», οι προτάσεις είναι αποφαντικές γιατί μας δίνουν πληροφορίες σχετικά με την ανακάλυψη του αλφάβητου.

- 2. Στο κείμενο 3 δίνονται αποσπάσματα από άσκηση Μαθηματικών. Βρείτε την προστακτική πρόταση που περιέχεται σε αυτή.**

Η προστακτική πρόταση του κειμένου 3 είναι: «Να συγκριθούν οι αριθμοί:».

- 3. Διαβάστε το κείμενο 4 και βρείτε μία πρόταση αποφαντική, μία ερωτηματική, μία προστακτική και μία επιφωνηματική.**

- **αποφαντική:** «Θα πάμε στους Δελφούς».
- **ερωτηματική:** «Θυμάσαι που είχαμε πάει με τους γονείς μου στους Δελφούς;»
- **προστακτική:** «Φίλησέ μου τη Νικόλ και τη μαμά σου».
- **επιφωνηματική:** «Πόσο γρήγορα κυλάνε οι μέρες του χρόνου!»

Ακούω και μιλώ (σελ. 20)

- 1. «Γιατί όχι;...» «Πού αλλού;» Βρείτε τις δύο αυτές ερωτηματικές προτάσεις στο κείμενο 1. •Τις χρησιμοποιούν οι δύο φίλες για να ζητήσουν κάποια πληροφορία ή εκφράζουν κάτι άλλο; • Μπορείτε να προσδιορίσετε τι εκφράζουν;**

Οι δύο φίλες χρησιμοποιούν αυτές τις ερωτηματικές προτάσεις όχι για να ζητήσουν κάποια πληροφορία, αλλά για να συμφωνήσουν η μία με την πρόταση της άλλης. Χρησιμοποιούν δηλαδή ερώτηση για να εκφράσουν συμφωνία, κατάφαση.

- 2. «Τι θες σε τούτο το προαύλιο; ... Πάμε»: Βρείτε το απόσπασμα στο κείμενο 1 και υπογραμμίστε τις ερωτηματικές προτάσεις. • Πρόκειται για ερωτήσεις που**

εκφράζουν απορία και περιμένουν απάντηση; Τι πραγματικά εκφράζει η καθεμία;

Οι ερωτηματικές προτάσεις του αποσπάσματος είναι δύο:

- «Τι θες σε τούτο το προαύλιο;»
- «Δε σ' το 'πανε;»

Οι προτάσεις αυτές δεν εκφράζουν απορία ούτε περιμένουν απάντηση. Με την πρώτη ερώτηση ο Γιώργος στην πραγματικότητα πληροφορεί την Άννα ότι βρίσκεται στο λάθος προαύλιο και στη δεύτερη την «επιπλήττει» για την άγνοιά της.

3. Βρείτε τις ερωτηματικές προτάσεις του κειμένου 6. • Εκφράζουν κάποια απορία ή κάτι άλλο περισσότερο; • Τι είναι αυτό;

Οι ερωτηματικές προτάσεις του κειμένου είναι οι εξής:

- «Τι να πρωτοδιαβάσω όμως; Μαθηματικά, Αρχαία, Ιστορία, Θρησκευτικά;»
- «Τι να κάνω όμως;»
- «Τι κατάσταση είναι αυτή; Τι θα γίνει, επιτέλους;».

Οι ερωτήσεις αυτές δεν εκφράζουν απορία ούτε και ζητούν να πληροφορηθούν κάτι. Στην πραγματικότητα εκφράζουν την αγανάκτηση του μαθητή για το πλήθος των μαθημάτων που πρέπει να διαβάζει και την έλλειψη ελεύθερου χρόνου. Πρόκειται για ρητορικές ερωτήσεις, δηλαδή ερωτήσεις που δεν περιμένουν απάντηση, αλλά εκφράζουν έντονο συναίσθημα. Με τη χρήση των ρητορικών ερωτήσεων ο λόγος γίνεται πιο ζηρρός και άμεσος.

Διαβάζω και γράφω (σελ. 21)

1. Μετατρέψτε τις ερωτηματικές προτάσεις του κειμένου 6 σε αποφαντικές που να έχουν την ίδια σημασία. • Πότε το κείμενο είναι πιο ζωντανό και άμεσο;

- Δεν ξέρω τι να πρωτοδιαβάσω. Πρέπει να διαβάσω Μαθηματικά, Αρχαία, Ιστορία, Θρησκευτικά.
- Όμως πρέπει να τα κάνω όλα.
- Αυτή η κατάσταση είναι απελπιστική. Επιτέλους, πρέπει κάτι να γίνει.

Το κείμενο είναι πιο ζωντανό και άμεσο στην πρώτη περίπτωση, όπου ο μαθητής χρησιμοποιεί ερωτηματικές προτάσεις, γιατί έτσι εκφράζονται πιο έντονα τα συναισθήματά του.

2. «Τι θες σε τούτο το προαύλιο;... Πάμε» (κείμε. 1): Μετατρέψτε τις ερωτηματικές προτάσεις σε αποφαντικές και προστακτικές με την ίδια σημασία. • Γιατί ο Γιώργος προτίμησε τις ερωτηματικές;

- **Αποφαντικές:** Δεν κάθεται στο σωστό προαύλιο. Σου το είπανε!
- **Προστακτικές:** Μην κάθεται σ' αυτό το προαύλιο! Άκουσε αυτό που σου λέω!

Ο Γιώργος προτίμησε τις ερωτηματικές προτάσεις από τις αποφαντικές γιατί ήθελε να κάνει πιο έντονο τον λόγο του και να δώσει έμφαση σ' αυτά που ήθελε να πληροφορήσει τη φίλη του. Δεν προτίμησε τις προστακτικές γιατί έτσι θα έκανε απότομο και απόμακρο τον λόγο του.

3. Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 6 βρείτε προτάσεις που δεν περιέχουν άρνηση και μία που περιέχει. • Στη συνέχεια ξαναγράψτε το απόσπασμα, προσθέτοντας άρνηση στις προτάσεις που δεν έχουν και αφαιρώντας την άρνηση από την πρόταση που περιέχει.

Προτάσεις χωρίς άρνηση:

Είμαι μαθητής της Α' Γυμνασίου.

Σ' αυτή την τάξη τα μαθήματα είναι περισσότερα και δυσκολότερα απ' ό,τι στο Δημοτικό σχολείο.

Ο χρόνος για τη μελέτη πολλαπλασιάστηκε.

Οι ελεύθερες ώρες μειώθηκαν.

Πρόταση που περιέχει άρνηση:

Ώρες για παιχνίδι σχεδόν **δεν** υπάρχουν στο ημερήσιο πρόγραμμά μου.

Δεν είμαι μαθητής της Α' Γυμνασίου. Σ' αυτήν την τάξη τα μαθήματα **δεν** είναι περισσότερα και δυσκολότερα απ' ό,τι στο Δημοτικό σχολείο. Ο χρόνος για τη μελέτη **δεν** πολλαπλασιάστηκε. Οι ελεύθερες ώρες **δε** μειώθηκαν. Ώρες για παιχνίδι υπάρχουν στο ημερήσιο πρόγραμμά μου.

Ακούω και μιλώ (σελ. 21)

1. «Είναι μαθητής της Α' Γυμνασίου»: Τι σημείο στίξης θα βάζατε στο τέλος της πρότασης; • Μπορείτε να διαβάσετε την ίδια πρόταση με τρεις διαφορετικούς τρόπους, ώστε στην πρώτη περίπτωση να δίνει μια πληροφορία, στην άλλη να ζητάει μια πληροφορία και στην τρίτη να εκφράζει ένα συναίσθημα;

«Είναι μαθητής της Α΄ Γυμνασίου.» Βάζουμε τελεία στο τέλος γιατί δίνουμε μια πληροφορία. Η πρόταση είναι **αποφαντική**.

«Είναι μαθητής της Α΄ Γυμνασίου;» Βάζουμε ερωτηματικό γιατί ζητάμε μια πληροφορία. Η πρόταση είναι **ερωτηματική**.

«Είναι μαθητής της Α΄ Γυμνασίου!» Βάζουμε θαυμαστικό γιατί εκφράζουμε έντονο συναίσθημα: χαρά και ενθουσιασμό. Η πρόταση είναι **επιφωνηματική**.

- 2. Βρείτε μια πρόταση από τα κείμενα 1 ως 7. Διαβάστε τη με τρεις διαφορετικούς τρόπους. • Σημειώστε τι εκφράζει κάθε φορά και βάλτε το ανάλογο σημείο στίξης.**

Είναι ώρα για φαγητό. (είναι αποφαντική γιατί δίνει μια πληροφορία)

Είναι ώρα για φαγητό; (είναι ερωτηματική γιατί ζητά μια πληροφορία)

Είναι ώρα για φαγητό! (είναι επιφωνηματική γιατί εκφράζει συναίσθημα)

- 3. Στο κείμενο 6 υπάρχουν αρκετά ερωτηματικά και θαυμαστικά. • Νομίζετε ότι ταιριάζουν σε ένα μαθητικό κείμενο που δημοσιεύτηκε σε σχολικό περιοδικό; • Γιατί; • Τι του προσθέτουν; • Για να απαντήσετε, σκεφτείτε τον πομπό, το δέκτη και γενικά τις συνθήκες της επικοινωνίας.**

Το κείμενο 6 είναι γραμμένο από ένα μαθητή της Α΄ Γυμνασίου. Ο πομπός-μαθητής απευθύνεται σε παιδιά-δέκτες της ηλικίας του. Τους μιλάει με απλή φιλική γλώσσα, ο λόγος του είναι ζωντανός, έντονος και χειμαρρώδης. Εκφράζει συναισθήματα και καταστάσεις που είναι κοινά για τα παιδιά της ηλικίας του. Στο κείμενο η ύπαρξη αρκετών θαυμαστικών και ερωτηματικών, συμβάλλουν και εκείνα στη ζωντάνια του γραπτού λόγου και το κάνουν πιο οικείο στους δέκτες-μαθητές.

Δ. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

- 1. Σημειώστε στο τετράδιό σας όσο περισσότερους κώδικες μπορείτε να σκεφτείτε και τα αντίστοιχα σήματα, τα σημεία δηλαδή κάθε κώδικα. • Ξεκινήστε από τους**

κώδικες των μαθημάτων που διδάσκεστε στο σχολείο και συνεχίστε με άλλους κώδικες που συναντάτε στη ζωή σας.

ΚΩΔΙΚΑΣ	ΣΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ
γλωσσικός κώδικας - γραπτός λόγος	λέξεις
κώδικας μαθηματικών	αριθμοί, σύμβολα
κώδικας χημείας	σύμβολα χημείας
κώδικας μουσικής	νότες
κώδικας ζωγραφικής	χρώματα, σχήματα
κώδικας των χαρτών	χρώματα, σχήματα, λέξεις
Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας	σήματα, φωτεινοί σηματοδότες
κώδικας νοηματικής γλώσσας	χειρονομίες, εκφράσεις

2. Το ρήμα επικοινωνώ προέρχεται από τη σύνθεση της πρόθεσης επί και του ρήματος κοινωνώ (επί + κοινωνώ). Μπορείτε να βρείτε άλλες λέξεις που να προέρχονται από το ρήμα επικοινωνώ; • Χρησιμοποιήστε δύο από τις λέξεις που βρήκατε σε προτάσεις. Από τη σύνθεση της πρόθεσης συν και του σήματος κοινωνώ προέρχεται το ρήμα συγκοινωνώ. Μπορείτε να σκεφτείτε άλλες λέξεις που να προέρχονται από το ρήμα συγκοινωνώ;

- **Επικοινωνώ:** επικοινωνιακός, επικοινωνία, επικοινωνιολόγος, τηλεπικοινωνία, ενδοεπικοινωνία.
*Μόλις ξεκίνησε η επέμβαση της αστυνομίας, διακόπηκε η ενδοεπικοινωνία.
Η επικοινωνία μεταξύ τους ήταν αδύνατη.*
- **Συγκοινωνώ:** συγκοινωνία, συγκοινωνιολόγος, συγκοινωνούντα (δοχεία), συγκοινωνιακός, συγκοινωνιολογία, συγκοινωνιολογικός.

3. Οι πρώτες μέρες στο Γυμνάσιο πάντα προσφέρουν δυνατές συγκινήσεις στους μαθητές. Καταγράψτε τα συναισθήματα αυτών των πρώτων ημερών και συμπληρώστε τον πίνακα:

Είμαι: χαρούμενος, ανυπόμονος, ενθουσιασμένος, περίεργος, διστακτικός, φοβισμένος, ντροπαλός, ανασφαλής, ανήσυχος, ασφαλής, περήφανος, αισιόδοξος, αγχωμένος.

Νιώθω: χαρά, ανυπομονησία, ενθουσιασμό, περιέργεια, δισταγμό, φόβο, ντροπή, ανασφάλεια, ανησυχία, ασφάλεια, περηφάνια, αισιοδοξία, άγχος.

Χαίρομαι, ανυπομονώ, ενθουσιάζομαι, περιεργάζομαι, διστάζω, φοβάμαι, ντρέπομαι, ανησυχώ, περηφανεύομαι, αισιοδοξώ, αγχώνομαι.

Ε. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Παραγωγής Λόγου

Ακούω και μιλώ (σελ. 23)

- 1. Το κείμενο 8 αποτελεί αυθεντικό μαθητικό γραπτό. Ποιους κώδικες χρησιμοποίησε ο μαθητής που το έγραψε; • Εσείς χρησιμοποιήστε το γλωσσικό κώδικα και πείτε τι δείχνει το σκίτσο στο τέλος της άσκησης. • Ποιο είναι το τελικό αποτέλεσμα των πράξεων;**

Οι κώδικες που χρησιμοποίησε ο μαθητής είναι ο κώδικας των μαθηματικών (αριθμοί, μαθηματικά σύμβολα) και ο κώδικας της ζωγραφικής (σκίτσο).

Το σκίτσο στο τέλος δείχνει έναν άνθρωπο, προφανώς τον μαθητή, κρεμασμένο από ένα μαθηματικό σύμβολο, τη ρίζα. Με τον τρόπο αυτό ο μαθητής εκφράζει με χιούμορ την απογοήτευσή του γιατί, παρά την προσπάθεια, απέτυχε να λύσει την άσκηση!

- 2. Δείτε το κείμενο 9. • Σε ποιους κώδικες είναι γραμμένα τα συνθήματα στον τοίχο; • Μπορείτε να καταλάβετε το δεύτερο σύνθημα; • Σε ποιον κώδικα μιλά ο κύριος στο σκίτσο; • Μπορείτε να αποδώσετε με λόγο το μήνυμα της γελοιογραφίας;**

Τα συνθήματα είναι γραμμένα στον γλωσσικό κώδικα: το πρώτο στην νέα ελληνική και το δεύτερο στην αρχαία.

Ο κύριος στο σκίτσο χρησιμοποιεί τον κώδικα της λατινικής γλώσσας.

Το μήνυμα της γελοιογραφίας είναι ότι η παιδεία πρέπει να αποτελεί την προτεραιότητα του κράτους.

Το σκίτσο απεικονίζει έναν κύριο να κοιτά κάποια συνθήματα στον τοίχο, τα οποία ζητούν δοθούν χρήματα και προτεραιότητα στην παιδεία. Δεν μπορεί όμως να τα διαβάσει, γιατί μιλάει λατινικά και δεν καταλαβαίνει ελληνικά. Το μήνυμα μεταδίδεται από τον πομπό (ΟΛΜΕ) όμως δεν προσλαμβάνεται από τον δέκτη που είναι το κράτος. Συνεπώς, δεν επιτυγχάνεται η επικοινωνία μεταξύ των δύο πλευρών και η παιδεία εξακολουθεί να είναι υποβαθμισμένη και στάσιμη, αν και όπως λέει το σύνθημα της γελοιογραφίας «Εκ παιδείας άρξασθαι!» δηλαδή από αυτήν θα πρέπει να ξεκινά η ανάπτυξη ενός κράτους.

Διαβάζω και γράφω (σελ. 21)

1. Συλλέξτε στοιχεία για τις πρώτες μορφές γραφής από το βιβλίο της Ιστορίας (από την ιστορία των Ανατολικών λαών και την Εποχή του χαλκού στην Ελλάδα). • Παρουσιάστε στους συμμαθητές σας την ιστορία της γραφής και παραδείγματα από πρώτα δείγματά της.

Η ανακάλυψη της γραφής ξεκινά πολύ παλιά όταν ο άνθρωπος αισθάνθηκε την ανάγκη να επικοινωνήσει με τους άλλους ανθρώπους. Η πρώτη μορφή γραφής ήταν οι απεικονίσεις ανθρώπων, ζώων και διαφόρων καθημερινών και χρηστικών αντικειμένων στα σπήλαια όπου ζούσαν οι προϊστορικοί άνθρωποι. Η γραπτή επικοινωνία του ανθρώπου, λοιπόν, ξεκίνησε με τη ζωγραφική των σπηλαίων.

Οι Σουμέριοι εγκαταστάθηκαν την 4η χιλιετία π.Χ. στην περιοχή της Μεσοποταμίας και ήταν ο πρώτος λαός στον κόσμο που ανέπτυξε υψηλό πολιτισμό. Ανάμεσα στα άλλα επιτεύγματά τους περιλαμβάνεται και μια μορφή γραφής, η **σφηνοειδής**. Οι Σουμέριοι χρησιμοποιούσαν μια γραφίδα με την οποία έγραφαν πάνω στον νωπό πηλό. Το αποτύπωμα που άφηνε η γραφίδα έμοιαζε με σφήνα και γι' αυτό και η γραφή ονομάστηκε σφηνοειδής. Η

Η σφηνοειδής γραφή

σφηνοειδής γραφή χαράσσονταν πάνω σε πήλινες πλάκες ή άλλες σκληρές επιφάνειες. Χαρακτηριστικό δείγμα αυτής της γραφής είναι ο **Κώδικας του Χαμουραμπί**, η αρχαιότερη γραπτή νομοθεσία η οποία σώθηκε χαραγμένη σε μια πέτρινη στήλη. Η σουμεριακή σφηνοειδής γραφή επηρέασε όλα τα συστήματα γραφής της περιοχής για τα επόμενα 3.000 χρόνια.

Την ίδια περίπου περίοδο αναπτύσσεται και ο πολιτισμός της Αιγύπτου. Οι Αιγύπτιοι ανέπτυξαν την ιερογλυφική γραφή. Οι Αιγύπτιοι ισχυρίζονταν ότι η γραφή τους ήταν δώρο του θεού Θωθ στους ιερείς, γι' αυτό ονομάστηκε και ιερογλυφική. Ιερογλυφικά βρέθηκαν πάνω σε πάπυρους και στους τοίχους των μνημείων. Σταθμός για την αποκρυπτογράφηση των ιερογλυφικών αποτελεί η ανακάλυψη της στήλης της Ροζέτας κοντά στην Αλεξάνδρεια το 1799. Στη στήλη είναι χαραγμένο ένα κείμενο με τρεις διαφορετικές γραφές: ιερογλυφική, ελληνική και δημοτική αιγυπτιακή. Η ανάγνωση της αιγυπτιακής ιερογλυφικής γραφής έδωσε πλήθος πληροφοριών για ολόκληρο τον προϊστορικό κόσμο του Αιγαίου και της Ανατολικής Μεσογείου.

Τη 2η χιλιετία π.Χ. οι **Χετταίοι**, ένας λαός ινδοευρωπαϊκής καταγωγής εγκαθίσταται στη Μικρά Ασία και ιδρύει ένα πολύ ισχυρό κράτος. Οι Χετταίοι είχαν αναπτύξει σύστημα γραφής και στη Χατούσα, την πρωτεύουσα του κράτους τους,

βρέθηκαν πινακίδες που μας δίνουν πλήθος ιστορικών πληροφοριών για την περίοδο αυτή.

Ο δίσκος της Φαιστού

Στη **Μινωική Κρήτη** γύρω στο 1700 π.Χ. έχουμε τη χρήση ενός συστήματος γραφής, το οποίο αρχικά έμοιαζε με τα **ιερογλυφικά**, όπως φαίνεται και από τον δίσκο της Φαιστού, χωρίς πάντως να έχουν σχέση με τα ιερογλυφικά της Αιγύπτου. Αργότερα άρχισε να χρησιμοποιείται ένα νέο σύστημα γραφής η **Γραμμική Α**. Η γραφή αυτή ήταν συλλαβική, δηλαδή κάθε της σημείο αντιστοιχεί σε μια συλλαβή. Η **Γραμμική Α** και η **ιερογλυφική** γραφή της Κρήτης δεν έχουν αποκρυπτογραφηθεί.

Μετά την επικράτηση των Μυκηναίων και την ακμή του πολιτισμού τους έχουμε την καθιέρωση μιας νέας γραφής. Πρόκειται για τη **Γραμμική Β'**. Πλήθος επιγραφών με **Γραμμική Β'** έχουν βρεθεί σε ολόκληρη την Ελλάδα. Το 1952 έγινε η αποκρυπτογράφιση της **Γραμμικής Β'**. Τότε διαπιστώθηκε ότι η γλώσσα των πινακίδων ήταν ελληνική.

Η μεγάλη επανάσταση στην ιστορία της γραφής ήρθε από τους **Φοίνικες**. Οι Φοίνικες ήταν ένας λαός σημιτικής καταγωγής που είχε εγκατασταθεί στα παράλια της Παλαιστίνης από την 3η χιλιετία π.Χ. Υπήρξαν σπουδαίοι έμποροι και ναυτικοί αλλά η μεγάλη τους συμβολή στην ιστορία ήταν η επινοήση ενός **αλφάβητου**, το οποίο σχηματιζόταν από **22 σύμφωνα**.

Το αλφάβητο αυτό πήραν οι **Έλληνες** στο οποίο πρόσθεσαν και **φωνήεντα**. Από τους Έλληνες θα το πάρουν οι Ρωμαίοι και μέσω της λατινικής γλώσσας θα φτάσει σε όλους τους λαούς της Ευρώπης.

- 2. Γράψτε μια επιστολή σε ένα φίλο σας που πηγαίνει σε άλλο Γυμνάσιο. Μοιραστείτε μαζί του τις σκέψεις και τα συναισθήματά σας από τις πρώτες μέρες στο νέο σας σχολείο. Αξιοποιήστε το λεξιλόγιο που έχετε μελετήσει στα κείμενα και τις ασκήσεις αυτής της ενότητας.**

Αθήνα, 12-10-2013

Αγαπημένη μου φίλη Μαρία,

Ακόμα δεν μπορώ να συνηθίσω την ιδέα ότι έπειτα από 12 χρόνια φέτος δεν είμαστε στο ίδιο σχολείο. Δεν ξέρω για σένα εγώ όμως την πρώτη μέρα που μπήκα στο προαύλιο του Γυμνασίου ένιωθα να βουλιάζω από το άγχος μου! Πόσο παράξενα μου φάνηκαν όλα! Το κτίριο απρόσωπο, διώροφο, βαμμένο όλο άσπρο, καμία σχέση με το γεμάτο χρώματα κτίριο του Δημοτικού. Το προαύλιο μικρό, στενό

και γκρίζο, χωρίς ένα δεντράκι μόνο με δύο μπασκέτες για στολίδι!!! Άσε τους μαθητές. Όλοι τεράστιοι, άντρες και γυναίκες και εγώ κοντούλα και γεμάτη άγχος να κοιτάζω με αγωνία γύρω προσπαθώντας να βρω την τάξη μου και κάποιον παλιό συμμαθητή. Και σαν να μην έφταναν όλα αυτά, ο διευθυντής του σχολείου μας απείλησε με ποινές και τιμωρίες από την πρώτη κιόλας μέρα. Ευτυχώς τώρα ένα μήνα μετά τα έχω συνηθίσει πλέον.

Εκείνο όμως που δεν μπορώ ακόμα να συνηθίσω είναι τα ατελείωτα μαθήματα. Τι να πρωτοδιαβάσω κάθε μέρα; Μαθηματικά, αρχαία, γλώσσα, γεωγραφία... Και τόσα άλλα. Μηδέν ελεύθερος χρόνος, αν προσθέσεις μάλιστα και τα αγγλικά και τις αθλητικές δραστηριότητες τα απογεύματα, γίνεται ακόμα χειρότερο! Πραγματικά μου λείπει η ξενοιασιά του Δημοτικού! Βέβαια για να μην γκρινιάζω μόνο πρέπει να ομολογήσω ότι στο Γυμνάσιο ήδη απέκτησα καινούριους φίλους με τους οποίους έχουμε κοινά ενδιαφέροντα και ανησυχίες και ότι τα μαθήματα αν και πολλά μου έδωσαν ερεθίσματα για νέες αναζητήσεις. Στο Γυμνάσιο αισθάνομαι πιο υπεύθυνη και θέλω συνεχώς να γίνομαι καλύτερη. Είμαι σίγουρη ότι η φετινή χρονιά θα είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα!

Όποτε μπορέσεις γράψε μου πώς ήταν οι δικές σου πρώτες μέρες στο Γυμνάσιο. Περιμένω με αγωνία τα νέα σου!

Με πολλή αγάπη,

Κατερίνα

Ας θυμηθούμε ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

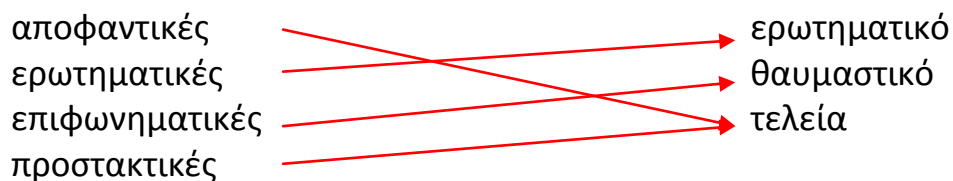
- ✓ Επικοινωνία είναι η ανταλλαγή **μηνυμάτων** μεταξύ **του πομπού** και **του δέκτη**.
- ✓ Για να επιτευχθεί επικοινωνία χρειάζεται κοινός **κώδικας**.
- ✓ Η γλωσσική επικοινωνία επηρεάζεται από **το μέσο που χρησιμοποιούμε στην επικοινωνία μας**.

• Υπάρχουν διάφορα είδη προτάσεων:

α. Ανάλογα με τα συστατικά τους: απλή, **επαυξημένη**, **ελλειπτική**

β. Ανάλογα με τη σημασία τους: αποφαντική, **ερωτηματική**, **προστακτική**, **επιφωνηματική**

• Κάνε τις σωστές αντιστοιχίσεις:

αποφαντικές: τελεία

ερωτηματικές: ερωτηματικό

επιφωνηματικές: θαυμαστικό

προστακτικές: θαυμαστικό, τελεία

Επιμέλεια: Αγγελική Χαιρέτη – Φιλολόγος

...Πράξεις Παιδείας!